
NEW EDITIONS

Molecular Epidemiology in Preventive Medicine. Molekularna epidemiologija u preventivnoj medicini. International Center for Studies and Research in Biomedicine in Luxembourg, 2003. 397 str. ISBN 83-904896-5-1.

Ova knjiga je zbornik radova sastanka "International Conference on Molecular Epidemiology in Preventive Medicine" održanog 20.-22. lipnja 2002. u Krakowu, Poljska. U knjizi se u 33 znanstvena rada iznose najnovija dostignuća u epidemiologiji i preventivnoj medicini na razini molekularne biologije. Autori tih radova su epidemiolozi i toksikolozi iz zdravstvenih i javnih ustanova, fakulteta i instituta iz 21 države.

U uvodnom preglednom radu definiraju se načela molekularne epidemiologije, njezini počeci i očekivanja. Iznosi se i usporedba tradicionalne i molekularne epidemiologije u smislu ciljeva, upotrebe biomarkera i njihov tip, veličine studije, kao i prednosti i mane tradicionalne i molekularne epidemiologije. Glavnina radova posvećena je nedavnim dostignućima u primjeni biomarkera u prevenciji, posebice u etiologiji bolesti te donose spoznaje o novim biomarkerima kojima bi se omogućila što jednostavnija detekcija promjene gena ili genskog produkta nastalih u stanici ili u tjelesnim tekućinama kao posljedica bolesti. Biomarkeri se definiraju i klasificiraju prema ekspoziciji, tipu mjerenja i biološkom mediju iz kojeg se biomarker izolira.

Prevenција karcinoma jedan je od glavnih ciljeva razvoja molekularne epidemiologije. U preglednom članku diskutiran je napredak molekularne epidemiologije u smislu otkrivanja novih kancerogenih agenasa, njihov mehanizam djelovanja, identificiranje rizične populacije, kao i pronalazak efikasne intervencije radi smanjivanja rizika. Razložene su studije molekularne epidemiologije na četiri dobro poznata karcinogena (duhanski dim, policiklički aromatski ugljikovodici, aflatoxin B1 i benzen), kao i njihova uloga u mehanizmima nastajanja karcinoma pluća, dojke, jetre i leukemije. Osim navedenih bolesti, u knjizi su radovi u kojima se proučava molekularna

osnova karcinoma prostate, gastrointestinalnog puta, melanoma, ali i molekularne epidemiologije kod kardiovaskularnih bolesti, dijabetesa, astme i pretilosti. U nekoliko radova obrađuje se izloženost opasnim spojevima (metali, azbest i dr.) te se identificiraju pojedini čimbenici rizika za pojedine bolesti, kao i procjena rizika za pojedine populacije. U zaključnom preglednom radu prezentira se pet studija da bi se s etičkoga gledišta diskutirale i razmotrile mogućnosti, opasnosti i dileme u preventivnoj medicini, javnom zdravstvu i zaštiti okoliša.

Urednici knjige su prof. Wiesław A. Jedrychowski (Chair of Epidemiology and Preventive Medicine, Jagiellonian University Collegium Medicum, Krakow, Poljska), prof. Frederica P. Perera (Columbia Center for Children's Environmental Health, Mailman School Public Health, Columbia University, New York, SAD) i prof. Umberto Maugeri (Institute of Therapy and Rehabilitation, Salvatore Maugeri Foundation, Pavia, Italija).

Besplatni primjerci knjige mogu se dobiti na zahtjev upućen na adresu: prof. Wiesław A. Jedrychowski, Chair of Epidemiology and Preventive Medicine, Jagiellonian University Collegium Medicum, 7, Kopernika Street, 31-04 Krakow, Poland. Jedan primjerak knjige nalazi se u Knjižnici Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb.

Zrinka Kovarik

Medicina rada i okoliša. M. Šarić i E. Žuškin, urednici. Zagreb: Medicinska naklada; 2002. 829 str. ISBN953-176-165-5. Cijena 500,00 kn.

Ovim udžbenikom popunjava se praznina u hrvatskoj medicinskoj literaturi o problemu bolesti i oštećenjima zdravlja koja su nastala kao posljedica izloženosti raznorodnim kemijskim i fizikalnim rizicima na radnome mjestu i u okolišu. Zbog vrlo brzog tehnološkog napretka mijenjaju se i rizici za radnike. Razvijaju se nove, osjetljivije metode

analize izloženosti pojedinim štetnim učincima koje pridonose objektivizaciji rizika. Važnost ambijenta i uvjeta u kojima čovjek živi i mogući utjecaj onečišćenja okoliša na zdravlje sustavno se ispituju i procjenjuju tek u novije vrijeme, otkako je porastao interes za zaštitu okoliša. U ovoj knjizi objedinjena su oba aspekta izloženosti štetnim učincima. Nakon uvodnog poglavlja, u dva su poglavlja knjige iznesene zakonske odredbe koje se odnose na zaštitu radnika, odnosno na zaštitu okoliša i zdravstvenu ekologiju. Zasebna su poglavlja posvećena fiziologiji i psihologiji rada, ergonomiji, značenju antropologije u medicini rada, profesionalnoj orijentaciji te znanstvenoistraživačkom radu. Opisani su i definirani rizici, prikazane metode mjerenja izloženosti, načina ulaska u organizam, zbivanja u organizmu, biološki učinci, njihova kontrola te prevencija i zaštita. Naglašena je vrijednost dobre anamneze u prepoznavanju mogućeg utjecaja životnog i radnog okoliša na nastanak bolesti. Zasebni dio knjige posvećen je izvorima, izloženosti i učincima fizikalnih pojava i kemijskih štetnih tvari u radnom procesu i u okolišu. Posebno se prikazuju i obrađuju bolesti i oštećenja organa i organskih sustava, kao i

uloga profesionalne izloženosti i onečišćenja okoliša u njihovu nastanku. Profesionalne bolesti koje se mogu pojaviti kao posljedica rada u nekim zanimanjima (zdravstveni djelatnici, radnici u prometu, vatrogasci, radnici u industriji nafte, petrokemije i plastike, zaposlenici u oružanim snagama i policiji) zasebno su opisane. U zadnjem poglavlju izneseni su sadašnji zakonski propisi koji se odnose na medicinu rada i zaštitu okoliša i hrane.

Tekstovi su potkrijepljeni najnovijom literaturom, a posebna je vrijednost knjige što su autori u svoje prikaze uklopili i rezultate vlastitih istraživanja na pojedinim područjima.

Knjiga je namijenjena stručnjacima na području medicine rada i zdravstvene ekologije, kao i osobama koje se školuju ili usavršavaju na ovim područjima (specijalizacija, poslijediplomski studij). Zbog preglednosti knjige i jasnog načina pisanja knjiga bi mogla poslužiti i studentima koji pokazuju zanimanje za probleme vezane za okoliš i zdravlje, kao i skupinama građana koji djeluju na ovom području.

Maja Peraica

ANNOUNCEMENTS

**ZNANSTVENI SIMPOZIJ "ALERGIJA-
PROFESIJA-OKOLIŠ: AKTUALNI PROBLEMI"**

Zagreb, 5. prosinca 2003.

Simpozij organizira Odbor za medicinu rada, športa i zdravstvenu ekologiju Razreda za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) u suradnji s Institutom za medicinska istraživanja i medicinu rada (IMI) u povodu 55. godišnjice IMI-ja. Mjesto održavanja je Preporodna dvorana HAZU (Opatička ulica 18, Zagreb). Simpozij je prijavljen Hrvatskoj liječničkoj komori. Registracija sudionika je navedenog dana od 8:00 do 8:30 sati.

Simpozij će obuhvatiti problem izrazitog porasta učestalosti alergijskih bolesti, rizične čimbenike za nastanak tih bolesti, koji pored povećane izloženosti alergenima uključuju čimbenike okoliša i suvremeni način života. Radi se o kroničnim bolestima koje zahtijevaju kompleksnu medicinsku skrb i značajno su socioekonomsko opterećenje za pojedinca i društvo. O navedenim temama govorit će 17 pozvanih predavača. Izlaganja će biti objavljena in extenso u tematskom broju *Arhiva za higijenu rada i toksikologiju*.

Predsjednik Organizacijskog odbora simpozija je Marko Šarić, a tajnica Božica Kanceljak-Macan. Dodatne informacije mogu se dobiti od tajnice (IMI, p. p. 291, Ksaverska cesta 2, HR-10001 Zagreb ili bkancelj@imi.hr).

Sanja Milković-Kraus

BASIC TOXICOLOGY COURSE

Ljubljana, Slovenia, 28 March - 3 April 2004

This Basic Toxicology course is being organised and funded by EUROTOX in collaboration with the Slovenian Society of Toxicology and Institute of Public Health. The objective is to make basic training in toxicology and educational resources available to countries of Central and Eastern Europe at minimal cost. There will be no registration fee for attendance at

the course and lunch will be provided. Accommodation and all meals will be provided for those from outside Ljubljana or from other countries. Participants will have to make their own travel arrangements.

It is not necessary for participants to have prior knowledge or experience in toxicology, but evidence of an interest in the subject or an occupational need would be desirable. Ability to understand English will be important. A graduate level qualification in chemistry, biochemistry, biology, pharmacology, medicine or pharmacy will also be important. Once the participants have been selected, they will receive a free CD containing a basic toxicology course (both audio and visual). Certain toxicology textbooks will also be available in specified centres for loan by participants. These will be used in the preparation for the course.

The course will consist of lectures and problem solving/discussion sessions in small groups. There will be an examination at the end of the course and those participants who pass the exam will be given a certificate. Other participants will be given a certificate of attendance. Teachers will be known toxicologists from Europe (Heidi Foth, Hans Temmink, and John Timbrell) and Slovenia (Sonja Jeram, Milica Murn, and Lucija Perharič).

The subjects will include Introduction to toxicology - the dose response and basic concepts; Toxicokinetics, Biotransformation, Exposure and its Determination, Cytopathology, Cytotoxicity, Genetic Toxicity, Chemical Carcinogenesis, Liver Toxicity, Kidney Toxicity, Immunotoxicity, Determination of Toxicity, Toxicity Testing, Regulatory Toxicity, and Risk Assessment.

The course will be held at the Institute of Public Health of the Republic of Slovenia, Trubarjeva 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenia. More information is available with Mrs. Urša Krizaj, E-mail: Ursa.Krizaj@ivz-rs.si, phone: +3861 244 1535 or at the URL: <http://www.slotox-drustvo.si>.

Metka Budihna

CHEMICAL AND BIOLOGICAL MEDICAL
TREATMENT SYMPOSIUM - V (CBMTS-V)

Spiez, Switzerland, 25-30 April 2004

Godine 1994. održan je prvi sastanak u seriji međunarodnih CBMTS sastanaka u AC Laboratory Spiez u Švicarskoj. Daljnji sastanci te serije održani su u istoj ustanovi 1996., 2000. i 2002. godine. Peti sastanak u tom nizu planiran je u gore navedenom terminu 2004. godine.

Organizatori sastanaka su AC Laboratory Spiez (Švicarska) i Applied Science and Analysis Inc. (ASA) Aberdeen (MD, SAD). U organizaciji sudjeluje i Battelle Memorial Institute - Eastern Science and Technology Center, Aberdeen (MD, SAD).

Glavne teme CBMTS-V sastanka bit će karakterizacija i djelovanje kemijskih i bioloških agenasa, koji se rabe ili se mogu rabiti u ratu ili u

terorističkim napadima, kao i agensi koji predstavljaju opasnost u industrijskim akcidentima. Na sastanku će se raspravljati o identifikaciji i kvantifikaciji tih agenasa, o prevenciji otrovanja i liječenju, o antidotima i dekontaminaciji te o organizaciji medicinskih i drugih ustanova koje su odgovorne za sigurnost ljudi i njihovo zbrinjavanje posebno u slučajevima masovnih otrovanja ili zaraza. Mehanizam djelovanja kemijskih i bioloških agenasa također je predmet sastanka.

Broj sudionika je ograničen te se preporučuje što skorija predregistracija. Očekuje se da svaki sudionik održi ili usmeno izlaganje ili izlaganje na posteru.

Informacije o CBMTS-V sastanku nalaze se u časopisu *ASA Newsletter* i na Internet adresi: <http://www.asanltr.com>. Prijaviti se može putem e-mail adrese: cbmts@asanltr.com.

Elsa Reiner

REPORT

EUROPEAN CONFERENCE
"AN ENVIRONMENT FOR BETTER HEALTH"
Preparatory conference for the 4th European
Ministerial Conference on Environmental
Health, Budapest, Hungary, June 2004
Aarhus, Denmark, 8-10 May 2003

Konferenciju pod motom "Okoliš za bolje zdravlje" organizirali su u svibnju ove godine Danski istraživački centar za medicinu okoliša i Sveučilište Aarhus u suradnji s Europskom znanstvenom fondacijom (ESF), Regionalnim uredom za Europu Svjetske zdravstvene organizacije, Europskom agencijom za okoliš (EEA) i Europskom komisijom u okviru znanstvenoistraživačkog programa Okoliš i zdravlje (*Key Action KA4*). Sastanak je održan u Skandinavskom kongresnom centru u Aarhusu, lijepom sveučilišnom i lučkom gradu, drugom po veličini u Danskoj.

Konferencija je okupila oko stotinu vodećih znanstvenika na području istraživanja zdravstvenih učinaka okoliša i osobe koje odlučuju na temelju rezultata tih istraživanja. Predočen je napredak u prioritetnim istraživačkim područjima kako su bila određena na prethodnoj Ministarskoj konferenciji u Londonu 1999. godine. Sveobuhvatno su razmatrani problemi i područja koji zahtijevaju da se dalje istražuju, bilo da su već uključena u tekuće istraživačke planove ili tek treba razmotriti njihovo uključivanje u buduća istraživanja. U središtu pozornosti bila su istraživanja važna za zdravlje budućih generacija, ponajprije djece.

Dosadašnji rezultati istraživanja na području zdravstvenih učinaka okoliša bili su prikazani u odabranim usmenim priopćenjima i na posterima unutar ovih sekcija (predsjedavajući u zagradama): Onečišćenje zraka i zdravlje (B. Seifert, Njemačka); Gradski okoliš (N. Rosdahl, Danska); Djeca i zdravstveni učinci okoliša (D. Gee, EEA); Voda i zdravlje (P. Bourdeau, Belgija); Kemikalije u okolišu - rizik za zdravlje: Izloženost i osjetljivost (E. Dybing,

Norveška) i Toksikološki mehanizmi (R. Kroes, Nizozemska); Percepcija i komunikacija rizika (Sir D. Rees, UK). Izvan istraživačkih rezultata tekućih projekata Europske komisije, na konferenciju su pozvani i ostali europski znanstvenici da prikažu rezultate istraživanja nacionalnih istraživačkih projekata na području zdravstvenih učinaka okoliša. Tu smo ponudu iskoristili nas troje suradnika iz Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada iz Zagreba. Ujedno smo bili jedini istraživači iz države izvan Europske unije koji dosad nisu imali pravo sudjelovati kao partneri u projektima EK. Prikazali smo rezultate istraživanja unutar dvaju projekata trajne istraživačke djelatnosti Instituta na tri postera pod ovim naslovima: *Heavy metals: assessment of exposure, effects, and antidotal efficiency* (Martina Piasek i sur.; reprezentativni rezultati projekta MZT RH "Metali: izloženost, učinci i antidoti", br. 00220102, voditeljica Maja Blanuša) te *Allergic disorders of the respiratory system and skin I - Population studies in Croatia* (Božica Kanceljak-Macan i sur.) i *Allergic disorders of the respiratory system and skin II - Environmental exposure and allergy to dust mites in Croatia* (Jelena Macan i sur.; najvažniji rezultati projekta MZT RH "Atopijski poremećaji dišnog sustava i kože", br. 00220301, voditeljica Božica Kanceljak-Macan)

Posljednjeg dana konferencije održana je veoma zanimljiva i živa panel-rasprava na kojoj su se nastojali što preciznije formulirati prioritete i načini i mogućnosti uporabe dosadašnjih rezultata znanstvenih istraživanja kao potpore pri donošenju propisa o reguliranju štetnih utjecaja okoliša na zdravlje djece.

Na konferenciji su bili dostupni sažeci svih priopćenja. Rezultati rasprava bit će sažeti u posebnom izvješću koje će biti temeljni materijal za sljedeću Europsku ministarsku konferenciju o okolišu i zdravlju koja će se održati u Budimpešti 23.-25. lipnja 2004. pod motom "Budućnost za našu djecu" i za koju je konferencija u Aarhusu bila samo jedan u nizu pripremnih sastanaka.

Martina Piasek

XXII CONGRESS OF THE EUROPEAN
ACADEMY OF ALLERGOLOGY AND CLINICAL
IMMUNOLOGY- EAACI 2003

Paris, France, 7-11 June 2003

XXII. kongres Europske akademije za alergologiju i kliničku imunologiju održan je u Parizu od 7. do 11. lipnja 2003. godine. Kongresu je prisustvovalo oko 5000 sudionika iz cijelog svijeta s više od 1500 prezentiranih radova. Teme ovog, kao i do sada održanih vrlo popularnih i kvalitetnih godišnjih sastanaka Europske akademije za alergologiju i kliničku imunologiju, pokrile su sva važna područja kliničke i eksperimentalne alergologije i kliničke imunologije. U moru dostupnih informacija tijekom sastanka (16 plenarnih predavanja, 28 glavnih simpozija, 14 radnih seminara, 12 posteskkih sekcija s raspravama o odabranim radovima, 3 rasprave "za i protiv", više od 1200 postera te desetak sponzoriranih sekcija) izdvojila bih vrlo kvalitetna plenarna predavanja koja su dala pregled najaktualnijih problema alergologije te smjernice za znanstvenoistraživački rad u ovom području medicine.

Prva skupina plenarnih predavanja odnosila se na nove mogućnosti u dijagnostici i terapiji alergijskih bolesti koje nam pružaju genetika i molekularna biologija. U okviru ovih struka počinju se proizvoditi rekombinantni alergeni nekih poznatih inhalacijskih alergena (npr. peludi breze, trava, lijeske, lateksa), a koji su dostupni zasada samo za znanstvena istraživanja. Preliminarni rezultati upućuju na velike mogućnosti koje ovi modificirani alergeni imaju u poboljšanju specifičnosti alergološke dijagnostike, osobito kožnog testiranja, putem moguće bolje standardizacije i odabira alergenskih pripravaka. Također, rekombinantni alergeni će vrlo vjerojatno uskoro biti sastav pripravaka za specifičnu imunoterapiju. Klinička ispitivanja s rekombinantnim alergenima su tek u začetku i svakako se radi o novom, vrlo aktualnom smjeru za primijenjena znanstvena istraživanja.

Druga skupina plenarnih predavanja iznijela je pregled dosadašnjih saznanja o prirodnom tijeku alergijskih bolesti od najranijeg djetinjstva do odrasle dobi. O uzrocima i patogenetskim mehanizmima prirodnog tijeka alergijskih bolesti znamo vrlo malo, što je rezultiralo slabim efektom do sada preporučivanih mjera primarne prevencije alergijskih

bolesti u djetinstvu. I ovo područje alergologije je u žarištu znanstvenog interesa, s posebnim naglaskom na utjecaj genskih faktora u razvoju alergijskih bolesti te na proučavanje imunoregulacijskih procesa, tj. mogućih putova nastanka imunotolerancije kojima su bili posvećeni posebni simpoziji i predavanja.

Za čitatelje "Arhiva" zanimljive su i informacije koje smo dobili u sekciji posvećenoj alergijskim poremećajima vezanim uz radno mjesto. Upozoreni smo na značajan porast učestalosti alergije na lateks u radnika s dijagnozom profesionalne astme te na sve veći problem medicinskog i pravnog rješavanja slučajeva neprofesionalne astme koja se zbog radnih uvjeta pogoršava na radu. S aspekta profesionalnih alergijskih bolesti, znanstveni i klinički interes usmjeren je prema uzrocima i patogenezi profesionalnog rinitisa i konjunktivitisa, a osobito prema povezanosti tih dvaju entiteta s profesionalnom astmom. Sa zadovoljstvom mogu reći da se i ispitivanja znanstvenoistraživačkog tima IMI-a o temi "Alergijski poremećaji dišnog sustava i kože" bave ovim problemom, što je razvidno iz naslova dvaju prezentiranih radova na prošlogodišnjem i ovogodišnjem sastanku EAACI-a (Klepac T, Kanceljak-Macan B, Plavec D, Macan J, Raos M: Exercise-induced nasal and bronchial obstruction in atopic asthmatic patient: a case report; Klepac T, Kanceljak B, Plavec D, Macan J: Exercise-induced bronchial responsiveness in subjects with allergic rhinitis and allergic asthma).

Vrlo zanimljive i dinamične bile su i rasprave "za i protiv" održavane jednput na dan tijekom trajanja sastanka, nudeći potpuni pregled i suprotstavljena mišljenja o postavljenom problemu te mogućnost za formiranje vlastitih stavova. Održane su rasprave o temi "je li atopijski dermatitis alergijska bolest" te "jesu li antileukotrijeni efikasni u liječenju astme". "Antileukotrijenska" debata bila je vrlo zanimljiva jer se radi o novim i vrlo skupim lijekovima koji se uz agresivnu reklamnu kampanju farmaceutske tvrtke često propisuju i u Hrvatskoj, a rasprava je rezultirala s većinskim stavom "protiv", što je i moj stav.

Zaključno, sadržaj sastanka bio je vrlo recentan, s dostupnim najnovijim podacima i problemima iz područja alergologije i kliničke imunologije kojih nije malo, a koje je slušateljstvo moglo prikupiti u nekoliko dana trajanja sastanka.

Jelena Macan